

Prinse-Øerne.

Geografisk Tidsskrift, Bind 25 (1919)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0025-PDF/gto_0025_68045.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=68045>

pdf genereret den : 22/5-2008

Mindre Meddelelser.

Prinse-Øerne.

Da disse Øer har været paa Tale i Pressen som foreslaaet til Mødested for de allierede Magters Repræsentanter med den russiske Bolschevikregering, kunde det maaske have sin Interesse at høre lidt om dem.

De bestaar af en Gruppe paa 9 smaa Øer i Marmarahavet og ligger sydøst for Skutari nærved den asiatiske Kyst. De er tilsammen 180 Km² og har 5090 Indbyggere (Grækere), er meget frugtbare paa Vin, Oliven, Granatæbler, Havefrugt i det Hele. ligesom der findes smuk Bevoksning af Cypresser, Fyr, Plataner og Terpentintræer. Hovedøen, paa hvilken Sammenkomsten skulde finde Sted, er Prinkipo. Øerne er bekendt for deres sunde Klima og er Yndlingsopholdssted om Sommeren for Beboerne i Konstantinopel.

Blandt andre har den bekendte geografiske Rejsende Ernst von Hesse-Wartegg besøgt disse Øer, og af hans interessante Bog »Die Balkanstaaten« skal her gives et Referat.

Enhver, der besøger Konstantinopel, kender Prinseøerne, dog sædvanligvis kun paa Afstand. Han kender dem ligesaa godt, som han kender den anatoliske Olymp. Staar man paa det mægtige Galatataarn, eller kører man med Banen langs den urgamle Stads mur til de syv Taarnes Slot, sejler man med Damperen, eller gynger man paa den slanke Kayk (tyrkisk Baad) paa Bosperus, vil man paa klare Dage kunne se de langstrakte anatoliske Højder og for sine Fødder have den smukke Øgruppe Prinseøerne. De ligger saa malerisk, saa fredeligt og smukt, og Søfarten til dem er i Sommermaanederne saa yndefuld, saa det er vanskeligt at forstaa, at de fleste Turister er saa optagne af Moskéer, Minareter og Basarer, at de forsømmer et Besøg paa Øerne og nøjes med at se dem i det Fjerne. Øerne har i landskabelig Henseende en overordentlig Tillokkelse. er fulde af Ynde og Fred, et af de faa Punkter i det store osmanniske Rige, hvor den autokratiske Regerings Pulsslag næsten ikke spores. Og disse Fredens Tilflugtssteder ligger kun en Times Dampfart fra det larmende Konstantinopel.

Skulde man slutte efter Navnet, maatte Øerne, der ligger saa malerisk overfor det gamle Stambul, været beboet af lutter Prinser, ligesom Bredderne af Bosperus, hvor Sultanens, hans Families og hans Stormænds Paladser ligger saa tæt som Perler paa en Snor. Og dog bor ikke en eneste af de talrige Tyrkerprinser her, og aldrig har, saavidt bekendt, nogen af dem boet her, ikke saa meget som en almindelig Tyrk. Kun Embædsmandene og den lille Garnison er tyrkisk, ellers er alle Beboerne græske, armeniske og evropæiske. Tyrkiske Dampere gaar regelmæssig til Øerne, men Forfatteren havde det Held at kunne foretage Turen hertil i en Diplomats Dampbarkasse. Snart var den af talløse Dampere og Sejlskibe af alle Størrelser og alle Nationer befolkede Havn passeret, og hinsides det hvide Leandertaarn, der som en Portierloge ved Bosperus hæver sig op af det blaagrønne Vand ved Skutaris Kyster, saas denne grønne Kæde af Øer, fire i Tal, i en nord-sydlig Række, indrammet i Marmarahavets vide Spejl, paa en Maade Bropiller imellem Evropa og Asien, imellem Kristendom og Islam. Øer-

nes Antal er ni; men flere af dem er kun Klipper, der ligger saa fjærnt fra Hovedgruppen, at de næppe behøver at tælles med.

Længst ude i Havet, omtrent paa Damperruten imellem Bosperus og Dardanellerne hæver sig Fjældpyramiden, Oxia, paa hvilken endnu ses sparsomme Ruiner af et græsk Kloster. Interessantere er dog den anden af disse Ø-Forposter, Plati, som i Byzantinernes Tid var et berygtet Statsfængsel. I de endnu eksisterende underjordiske Hvelvinger, der er omgivet af vildt Buskads, vansmægtede mange af Byzans' Store. Øen kaldes af Diplomaterne og de Fremmede i Konstantinopel, »Bulwers Narrestreg« efter Sir Henry Bulwer, der i Midten af det forrige Aarh. var engelsk Gesandt hos Sultanen og fik Øen af ham som Gave. Den Gang var Bujukdere og Therapia, disse henrivende Idyller ved Bosperus, endnu ikke bleven Tilholdssteder for de fremmede Diplomater. Konstantinopel er om Sommeren hed, støvet, smudsig og uudholdelig, og Bulwer besluttede derfor at gøre Øen til sin Sommer-Residens. Med stor Bekostning lod han sig der bygge to Borge, der tog sig ualmindelig malerisk ud fra Havet, men i det Indre kun havde krinklede og ubehagelige Rum. Dertil kom Ensomheden og den afsides Beliggenhed, der gjorde Bulwer ked af Planen. Bulwer gjorde imidlertid den daværende Hersker i Ægypten en Tjeneste, og denne købte som Tak herfor Øen for en høj Sum. Han boede der imidlertid aldrig. Borgene forfaldt og ligger nu i Ruiner.

Hvorfor Sir Henry i Stedet for den nøgne Plati ikke lod sig skænke den smukke Ø Proti, som vi just sejlede forbi? Den er den nordligste af de fire Prinseøer, en yndig, grøn Ø, paa hvis Østside et Par Hundrede Armeniere har deres spredte Sommerboliger. Endnu smukkere præsenterer sig den meget større Antigoni, der adskilles fra Proti ved en smal Havarm. Den er et Yndlingsopholdssted for græske Købmænd, som paa Øens blidt affaldende Østskraaning har bygget en Række ret elegante Villaer. Længere borte ligger to græske Klostre, og i Nærheden af Havnen hæver sig en urgammel Kirke, der er bygget af den berømte Kejserinde Theodora. I et Hul i Kirkens Forgaard var Patriarken Methodius indespærret sammen med to Røvere i syv Aar. Den Art Erindringer fra Byzantinerne træffer man hyppig paa Øen; men i Aarhundreder har der ellers hersket Fred, og de muhammedanske Tyrker har afgjort huseret menneskeligere end de kristne Byzantiner.

Imellem Antigoni og den næste Ø Halki ligger i det næppe to Km brede Sund talrige Klipper, saa at Passagerdamperne, der lægger til paa begge Øerne, og især om Søndagen er overfyldt med Lystrejsende, maa gaa i en stor Bue til Halkis Hovedstad. Øen med dens stærkt indskaarne Bugter bestaar af fire skovbevoksede Høje, der er skilt fra hinanden ved dybe Sadler. Imellem Fyrreskovens Grønt, der dækker den største Del af Øen, hæver sig udstrakte Bygningskomplekser, der er bygget af rige Grækere til Religions- og Handelsskoler. Ogsaa i Hovedstaden bor næsten udelukkende Grækere, og den smukke af en Minaret dominerede Marineskole, der ligger tæt ved Stranden, indeholder vist Øens eneste Tyrker.

Der er faa Folk, der som Grækerne har saa mange Velgørere iblandt deres Rigmænd. Det viser sig ikke blot i Athen, men overalt i Verden, hvor der findes græske Kolonier. Som Folk med klassisk Smag, havde de allerede tidlig kastet deres Øjne paa Prinseerne, og hvor der findes en større Bygning, en Velgørenhedsanstalt, en Skole eller et Kloster, er den sikkert bygget af Grækere.

Klostret Panagüa, der ligger saa malerisk paa Østkysten, er grundlagt af den berømte Johannes Paleologus og hans Hustru, Marie Comnena. I Løbet af Aarhundreder forfaldt det mere og mere, indtil Prins Alexander Ypsilanti for ca. 100 Aar siden lod det restaurere. Da vi klavrede op igennem de herlige, i den varme Foraarssol, duftende Fyrreskove, saa vi nær Klostret et simpelt Gravmæle. Det er Sir Edward Burtons. Han var i Slutningen af det 16. Aarh. Gesandt ved Ottomannerne Hof, der den Gang satte hele Evropa i Skræk. Burton ledsagede Sultan Muhammed II paa hans blodige Felttog til Ungarn og hentede sig her en dødelig Sygdom, for hvilken han søgte Helbredelse paa Øen Halki, men døde i Klostret i Aaret 1598.

Fra Klosterhøjen kunde vi næsten overse den sidste af de store Prinseer, den største af dem, Øen Prinkipo. Hovedstaden, der med sine til Dels smagfulde Villaer og Sommerhuse, er bygget amfiteatralsk paa Nordkysten, ligger Halki saa nær, at man derfra tydelig ser hvert eneste Vindue. Et Kvarter efter ligger vor Dampbarkasse ved Stenkajen ved Foden af denne skønne Besiddelse. Ad en velplejet med sjældne Tropictræer fyldt Have stiger vi op til en Villa, der er bygget af Grækeren Asarian, der har tjent sin Formue i Amerika, en af de smukkeste Pletter i dette Ø-Paradis. Fra Amerika lod han sig bringe alle mulige moderne Indretninger til sit Landsæde, og til højre og venstre for dette ligger Hundrede andre indtil den østligste Spids af Øen, der er ca. 8 Km i Omkreds.

Ved Spadsereture igennem Byen, igennem de herlige Fyrreskove og langs den maleriske Kyst, hvorfra man ser de yndige Øer og det fjerne anatoliske Fastland, kan man næppe tænke sig, at man er i Tyrkerriget under Halvmaanens Tegn. Jeg saa i det Fjerne som et Fata Morgana det storslaaede Billede af Stambul badet i Sollys med de hvide lysende Minareter og de skinnende Vinduesruder, jeg saa den Høj, paa hvilken den øverste Herre for den tyrkiske Misregering indtil for kort Tid siden troned, og her halvvejs mellem Evropa og Asien bragte Tanken mig paa Øen Wight. Orient og orientalsk Liv rundt om, men her et evropæisk Sommeropholdssted med godt brolagte renlige Gader, nette Huse, smukke Kirker, og rundt om i Fyrreskovene de smukkeste Køreveje. Paa Stranden staar et Par fortræffelige Hoteller med Haveterrasser og Badehuse, saa at Søndagsturisterne, der kommer hertil i Hundredevis, næsten kan gaa direkte fra deres Værelser ud i det krystallklare Saltvand. Lejevogne, Rideheste og Æsler staar altid parat for Turisterne, kun ved Raadhuset og foran Guvernørens Bolig staar et Par tyrkiske Soldater med rød Fez.

Paa den ualmindelig malerisk kløftede Kyst, langs hvilken Kørevejen paa sine Steder er ca. 100 Meter over Havet, med Scenerier som imellem Sorrent og Amalfi, blev jeg af min Ledsager gjort opmærksom paa et Par Ruiner. De stammer fra et i Historien berømt Kloster, i hvilket en Gang i Byzantinertiden den store Kejsersinde Irene sad fangen. Det var hendes egen Rigskansler, Nikephorus, der satte hende fra Tronen, just da en Gesandt fra Karl den Store had om hendes

Haand for Kejseren. Da Nikephorus en Maaned efter hendes Afsættelse blev udraabt til Kejser af de letbevægelige Byzantinere, var det første han gjorde at forvise Kejsersinden for at sikre sit eget Herredømme. Han lod hende bringe til Øen Lesbos, hvor hun døde i Aaret 803. Men hendes Lig blev bragt til Prinkipo og begravet i det nu forlængst i Ruiner liggende Kloster.

Bedre end Irene gik det 200 Aar senere den byzantinske Kejsersinde Zoë. Ogsaa hun blev afsat og indespærret paa Prinkipo, men atter i Aaret 1042 sat paa Tronen. Næppe 30 Aar efter fulgte en tredje Kejsersinde hende, nemlig Anna Delassena, Moder til Komnenerne, der var forvist hertil sammen med Johannes Dukas Døtre 1071.

Øen bestaar egentlig af to høje Bjerge, adskilt ved en Sattel. Spredt i Skovene finder man Klostre og Caffeer. Om Søndagen gaar det lystigt til. Italienske Liremænd sørger for Musik, og dansende Par, Æselryttere og muntre Børneskarer giver Adspredelse.

En bygkelig Skovvej fører fra Sadlen til det højeste Bjerg, paa hvis Klippetop staar et urgammelt græsk Kloster, viet til St. Georg. En gammel Græker munk i pjaltet Talar og fedtet Hue, af tidligere sort Filt, paa det lange Haar fører os igennem de gamle halvt forfaldne Rum, i hvilke han sammen med to Kolleger lever i stor Armod, indtil det en Dag falder en rig Græker ind at restaurere de gamle Mure. Nu først herfra saa jeg begge de sidste Øer i Prinsearkipelet, den kun af Fiskere beboede Neandros og nær denne Anterowithos, paa hvilken der i gammel Tid ogsaa fandtes et Kloster. Konstantin holdt der i mange Aar Patriaken Rangabé indespærret. Overalt findes her Erindringer fra den byzantinske Rædselstid, der jo nu ligger begravet under Aarhundreder.

Ole Olufsen.

Forsøg paa en Beregning af Solstraalernes Varmeevne.

Opstiller man det Tankeeksperiment, at alle Steder paa Jordkloden idelig modtog kun lodrette Solstraaler hele Døgn et igennem, kan det antages, at alle Punkter paa Jordkloden vilde modtage den samme Varme, som fremkommer i de stærkest solbeskinnede Egne i Troperne, naar Solen staar lodret over dem.

Den aarlige Middeltemperatur i Troperne kan vel sættes til ca. 35° C., men under den fremsatte Antagelse vilde den blive endnu en Del højere, thi ogsaa i Troperne fremtræder de Forhold, der forhindrer den lodrette Bestraaling, og som er dels den skraa Stilling, hvori Solstraalerne som oftest naar Jordfladen, og dels Himlens Bedækning med Skyer, der hindrer Solstraalerne i at naa Jordfladen.

Hvad Straalernes skraa Stilling angaar, da lærer Erfaring, at de afgiver mindre og mindre Varme, jo mere skraat de træffer Jordfladen.

Dette synes at kunne anskueliggøres ved at betragte Forholdet ved et Fladerum f. Eks. af en Kvadratsmeters Størrelse. Belys den en Tid af lodrette og en anden Tid af skraa Solstraaler, vil den Flade, som i et og samme Tidsrum bestraales, ved lodret Bestraaling blive en Kvadratmeter, men ved skraa Bestraaling blive større og desto større jo mere skraat Straalerne fal-